

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΠΕΤΡΟΣ CURIE

μιερ' έντάσεως μέχρι τής 11ης. Αἱ υλικαὶ ζημιαὶ εἰναι μέγισται δὲ κύριος χαρακτηρισμὸς αὐτῆς θὰ εἰναι ἡ παμμέγιστος ποσότης τῆς ἐκφυσηθείσης σποδοῦ, γῆτις ἐκάλυψεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας πᾶσαν τὴν χώραν καὶ πέραν τῆς Νεαπόλεως, δι' ἀτμοσφαιρας σκοτεινῆς καὶ ωχρᾶς μόλις ἀναπνευσμού, τῆς δποίας ἡ πένθιμος ὥψις ἡδύνατο γὰρ ἔξηγήσῃ πολλὰς τῶν κατοίκων τῆς Νεαπόλεως δυσειδαιμονίας.

Δέν γνωρίζομεν ἀκριδῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων, ἐπειδὴ ὅμως πολλαὶ ἐκκλησίαι, εἰς τὰς δποίας περίφοροι οἱ κάτοικοι προσέφυγον, καὶ διάφορα δημόσια οἰκοδομήματα καὶ οἰκλαὶ κατέρρευσαν, συμπεράνομεν διτὶ δ ἀριθμὸς θὰ εἰναι ἴκανός. Φαίνεται διτὶ 125 θυμάτα ἐγένοντο ὑπὸ τὴν καταρρεύσασαν ἐκκλησίαν τοῦ San Giuseppe, τοσοῦτοι ἀπέθανον ἡ ἐπιληγώμησαν ὑπὸ τὰ ἑρεπια τῆς ἀγορᾶς τοῦ Monte Olivetto ἐν Νεαπόλει καὶ 200 εἰς τὸ Ottajano καὶ τὰ περίχωρα. Τὰ θύματα θὰ ἴσαν περισσότερα, ἐὰν ἡ καταστροφή, ἀντὶ νὰ ἐπέλθῃ βαθμαίως ἡτο αἰφνιδίᾳ. Χιλιάδες ἔσχον τὸν καιρὸν νὰ σωθῶσι διὰ ἔγρας ἡ διὰ θαλάσσης. Ἐκτὸς τῶν ἀποθανόντων, οἱ ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένοι εἰναι ἀναρίθμητοι.

Τὰ στοιχεῖα ἐλλείπουσιν ἀκόμη διὰ τῶν δποίων θὰ ἐπιχυθῇ νέον φῶς πρὸς ἔξηγησιν τῶν ἡφαιστείων. Ἀναμφιβόλως δὲν θὰ βράδυνωμεν νὰ τὰ λάθωμεν χάρις εἰς τὴν θαυμαστὴν ἀνδρείαν καὶ ἐνεργητικὴν ὑπομονὴν τοῦ κ. Mattencci⁽¹⁾ διευθυντοῦ τοῦ ἡφαιστειοσκοπείου τοῦ Βεζούβιου, διτὶ τοσοῦτον εὐγενῶς παρέμενεν εἰς τὴν ἐπικινδυνωδεστάτην θέσιν αὐτοῦ καὶ διῆρη τὴν δάρκειαν τῆς ἐκρήξεως δικαιιδυνεύων τὴν ὑπαρξίαν αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἐπιστημονικαὶ ἀποστολαὶ θὰ συμπληρώσωσι τὴν τοῦ ἡφαιστειοσκοπείου τοῦ Βεζούβιου. Ἡ ἐπιστήμη εἰναι τῷρντι διηγημένη ὡς πρὸς τὴν ἔξηγησιν τῶν ἡφαιστειωδῶν φαινομένων, ἵδια διὰ τὴν ὑπαρξίαν τοῦ «κεντρικοῦ πυρός». Δὲν φαίνεται ἀμφιβολὸν διτὶ ἡ φλέψις τῶν ἀτμῶν τοῦ ὕδατος ὑπὸ θερμοκρασίαν 1500° καὶ ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν 1200 ἀτμοσφαρῶν, ἔχει μεγάλην σχέσιν πρὸς τὸ φαινόμενον. Τὸ ζήτημα εἰναι τοσοῦτον σπουδαῖον ὥστε προσεχῶς θὰ ἐπανέλθωμεν.

CAMILLE FLAMMARION

(*Bulletin de la Société Astronomique de France — Mai 1906 σελ. 236.*)

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

(1) Μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Vittorio Mattencci παρέμειναν καὶ δ βοηθός αὐτοῦ μηχανικὸς Frank Perret Ἀμερικανός, δ ἐπιλογίας Migliardi καὶ δ κ. Mormile,

Ο Πέτρος Curie ὁ ἀνακαλύψας τὸ Ράδιον εὗρεν οιντρὸν θάνατον τῇ 6/19 Ἀπριλίου κατασυντριβεῖς ὄλισθήσας ὑπὸ βαρείας φορτηγοῦ ἀμάξης (camion) εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὕδου Dauphine μεταβαίνων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς δποίας ἦτο μέλος. Ο θάνατος αὐτοῦ ἐπλήξε τὴν Γαλλίαν καὶ ἐδύνθισεν αὐτὴν εἰς ὅσον πένθος καὶ θλίψιν καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀνθρακωρυχείων τῆς Courrières.

Ο Πέτρος Curie ἐγεννήθη τῇ 15η Μαΐου 1859 ἐκ πατρὸς iατροῦ. Μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ σπουδὰς διωρισθήσατο τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας εἰς τὴν Δημαρχιακὴν Σχολὴν ἐνθα συνεργάζομενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ιούλιου ἀνεκάλυψε τὰ φαινόμενα τοῦ «πιεζο-ηλεκτρισμοῦ» κατὰ τὰ ὄποια οἱ κρύσταλλοι τῶν σωμάτων πιεζόμενοι δύνανται ἐνίστε νὰ ἀναπτύξωσιν ἡλεκτρικὴν διαστολὴν καὶ τὰ ἀντιστροφα φαινόμενα τὰ ὄποια προείδεν ὁ Lippmann ἐν τῇ ἡλεκτρικῇ διαστολῇ τῶν κρυσταλλωρυγραφίων. Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Curie συνέδεσαν τὴν Κρυσταλλογραφίαν καὶ Φυσικήν.

Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης προέκυψαν α) διάφορα ὄργανα τῆς φυσικῆς ὡς ἡλεκτρόμετρα, συμπυκνωταὶ, ἀ-περιοδικοὶ ζυγοὶ (balances apériodiques) καὶ β) θεωρητικαὶ μελέται περὶ τῆς συμμετρίας ἐν τῇ φυσικῇ καὶ τῇ κρυσταλλογραφίᾳ καὶ τῶν μαχητικῶν ιδιοτήτων τῶν σωμάτων κατὰ τὰς διαφόρους θερμοκρασίας, καὶ πολλαὶ ἄλλαι σχετικαὶ μελέται ἐνεκα τῶν ὄποιων ἔλασε κατὰ μὲν τὸ 1895 τὸ βραβεῖον Plante κατὰ δὲ τὸ 1901 τὸ βραβεῖον Caze τῆς Ἀκαδημίας.

Πλάστα ὅμως ἡ μεριμνα αὐτοῦ συνεκεντροῦτο εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀκτινοβολιῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐγνώρισε τὴν Δαδα Μαρία Skłodowska θυγατέρα τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς ἐν Βαρσοβίᾳ. Αὕτη ἐτομάζουσα τὴν θέσιν αὐτῆς (licence) ἐστρέψε πᾶσαν αὐτῆς τὴν προσοχὴν, μετὰ τὴν ἀνακαλύψιν τῶν ἀκτίνων τοῦ οὐρανού ὑπὸ τοῦ Becquerel, ἐπὶ τῶν νέων φαινομένων τῆς ἀκτινοβολίας. Ο Curie περιέβαλε διὰ συμπαθείας τὴν ἐργασικήν, τολμηράν καὶ ρηξικέλευθον ταῦτην κόρην, ἡνωσε τὸν βίου αὐτοῦ μετὰ τοῦ ιδιοκυρτοῦ της καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μετὰ τῆς φιλεργίας της.

Ἡ κυρια Curie ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς διὰ τῆς μελέτης τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ οὐρανού, τὰ δὲ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν ἤγαγον αὐτὴν εἰς ὑποθέσεις τοσοῦτον τολμηράς ὥστε ὁ Curie ἐγκατέλιπε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ καὶ προσῆλθεν ἐπίκουρος εἰς τὴν σύντροφον τοῦ βίου του βοηθῶν αὐτὴν διὰ τοῦ διαυγοῦς αὐτοῦ πνεύματος, τῆς ἀρ-

τίας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ τῆς πρακτικῆς ἵκανότητος. Αἱ ἔργαται αὐτῶν ἀπήγησαν τὴν βοήθειαν καὶ ἄλλων φυσικῶν καὶ ιδίᾳ τὴν τοῦ Demarçay διὰ τὴν μελέτην τῶν φασμάτων.

Τὴν 18 Ιουλίου 1898 οἱ σύζυγοι Curie ἀνήγγελον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ἀκτινεργείας δῆλον. ἐπὶ τῆς ιδιότητος τὴν ὅποιαν ἔχουσι σώματά τινα νὰ ἐκπέμπωσιν ἀκτίνας οὐρανίου. Ἡ μέτρησις τῆς ἀκτινεργείας ἦγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι εἰς τοὺς κρυστάλλους τῶν τοιούτων σωμάτων πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πεπροκισμένον δι’ ισχυρὰς ἀκτινεργείας. Ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης προῆλθεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Πολωνίου καὶ βραδύτερον τοῦ Ραδίου, τὸ ὅποιον ἔξηγαγον εἴς 100 τόνων ὄρυκτον peebblende. Τοῦτο ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς πάνυ εὐγενῶς ἡ αὐτηριακὴ κυβέρνησις ἐκ τῶν ὄρυχειων τοῦ Joachimsthal τῇ προτάσει τοῦ γεωλόγου Suess ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐφήφισε 20000 διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἀπομονώσεως.

Ἡ μελέτη τῶν ἀκτίνων τοῦ ραδίου, τῆς ἐπιδρασεως αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μαργυριτικῶν πεδίων, τῆς émission résonante, τῶν διαφόρων ἐπενεργειῶν τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ κτλ. ἀπετέλεσαν τὸν κύριον σκοπὸν τῶν ἔργατων τοῦ ζεύγους Curie. Μετ’ αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλοι φυσικοὶ κατήλθον εἰς τὸ πεδίον ἐν οἷς καὶ ὁ Rutherford. Διὰ τῆς ἀνακάλυψεως τοῦ ραδίου καὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτοῦ ἀνεστατώνετο ἡ φυσική, πολλὰ δὲ ἀρχαὶ αὐτῆς ἐν αἷς καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας (conservation de l'énergie) κατέρρεον. Ἐν τούτοις ὁ Curie δὲν ἔσπευσεν, ὅπως ἄλλοι, νὰ κηρύξῃ τὴν πιώχευσιν τῆς φυσικῆς. Ἐγνώριζε νὰ σκέπτηται καὶ νὰ σιωπᾶ.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Ραδίου κατ’ ἀρχὰς μικροῦ δεῖν ἔμενεν ἀπαρατήρητος, διότι τὸ σῶμα τοῦτο ἐφαίνετο ὅτι δὲν προσέθετε πολλά εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ οὐρανίου. Ἐν τούτοις ἡ σπουδαιότης τῆς ἀνακάλυψεως, καίτοι ἡ Ἀκαδημία δὲν ἔδωκε κατ’ ἀρχὰς οὐδεμίαν σημασίαν, κατεφαίνετο ἔξωτερικῶς. Τὸ μετάλλιον Davy, ἡ ὑψίστη αὔτη ἀμοιβὴ τῆς Βατιλικῆς ἑταίριας τῆς Ἀγγλίας, ἀνεδείκνυε τὸν Curie εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, τὸ δὲ βραβεῖον Nobel, ὅπερ διενείματο μετὰ τοῦ Beequerel, καθίστα αὐτὸν περιώνυμον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ δημοσίου ἐπέειλλε τὸν Curie εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τοῦτο ἡ Βουλὴ ἐψήφιστο νόμον δημιουργούντα ιδιαιτέρων δι’ αὐτὸν ἔδραν τῆς φυσικῆς ἐν τῇ Sorbonne. Ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐδέξατο αὐτὸν τῇ 3 Ιουλίου 1905 εἰς ἀντιπατάστασιν τοῦ Potier.

Πᾶσαι αὖται αἱ τιμai καὶ ὁ θόρυβος ὁ προσγινόμενος περὶ τὸ ὄνομά του τὸν ἑταράσσε, τὸν ἐστενοχώρει, ἐπροτίμα τὴν ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ τοῦ ήσυχίαν ἐνθι διενέμετο μετὰ τῆς συνεργάτιδος καὶ συντρόφου τοῦ πάταξ τὰς ἥδονάς τῆς ἐνδελεχούς ἐνεργείας.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Curie ἡ Γαλλία χάνει μίαν ἐ-

ζοχέτητα, ἡ Ἐπιστήμη ἀντιπρόσωπον ἀντιπροσωπεύοντα καλῶς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ἡ δὲ Φυσικὴ ἐνα τῶν θεραπόντων αὐτῆς, ὁ ὄποιος συνεισέφερε τὸ περισσότερον τῶν σπερμάτων τῆς πρόσθου καὶ ὁ ὄποιος θά συνέβαλλεν ἀναμφίβολως ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν πρόσθον αὐτῆς διὰ τῶν νέων ὃδῶν εἰς τὰς ὁποίας τὴν εἰσήγαγε τὸ Ράδιον.

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀποτίνουσα φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν δοξάσαντα αὐτὴν, ἀντὶ νὰ ψηφίσῃ ἔθνους σύνταξιν εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, διώρισε τὴν ἀνταξίαν σύζυγον εἰς τὴν καθηγητικὴν ἔδραν τῆς Sorbonne, τὴν ὅποιαν ὥντος κατεῖχε καὶ διευθύντριαν τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου.

Τεδδαρακονταεπορίς τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Χρηστομάνου. — Ήρο τίνος ἐγένετο ἐπιβατικήν ἑορτὴν ἐν τῷ Πανεπιστημῷ ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταεπορίᾳ τοῦ ψιφοῦ καθηγητοῦ τῆς χημειας κ. Α. Κ. Χρηστομάνου.

Ιητότος ἀγνῆλον ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ Ηρύτανος κ. Χατζιούκης ὁ ὄποιος διὰ βρυχαῖς, ἀλλα περιεκτικῶτας και γλαυφυράς προσυφωνήσεως ἀντεπροσώπευσε τὸ Πανεπιστημιον. Ειτα ὁ καθηγητης τῆς φυγμακευτικῆς χημειας κ. Λ. Δαμβέργης διὰ καλιεπούς λόγου ανενεύσει τὸ ἔργον του ουφού καθηγητοῦ, ἀπαγιθμόδιας μεταξὺ τῶν ἀλλων τα περισπούδαστα του συγγραμματα, ἀνερχόμενα εἰς 74, στρεψάς τον λόγον επι των επανειλημένων ἀντιπροσώπειῶν του εἰς πανευρωπαϊκα σύνεδρα, διόπου ἐτιμούσε την Ἑλλαδα διὰ σπουδαίων ἀνακοινωσεων, παραποτήσεων και πειραμάτων, συμμετέχων και τού προερδειων και ἀποκαλυψας ἐν τεατι ανάγλυφον προτομην του κ. Χρηστομάνου, στεφομενην από ωραιον ἀγαλμάτιον παριστων την Νίκην, διόρον των μαυτῶν του κ. Χρηστομάνου και τῶν ἐν Ἐσπερίδη συναδέλφων του. 'Ακολούθως προσεδήλωσεν εκ μερους του φιλολογικοῦ συλλογου «Παρανασσοῦ» ο καθηγητης του Πανεπιστημιου κ. 'Αγγυρόπουλος, πρόσερδος του «Παρανασσοῦ» υπήντιος ο κ. Χρηστομάνους ἀποτελει ἀρχαιοτατον ἐκλεκτον μέλος, προσερδεύσει του φιλογνωστικοῦ αὐτον την μηταροσ. Τοτε προσφέντησις ύπηρξεν ἐκ μέρους του Πολυτεχνείου εις το οποιον δι. Χρηστομάνος διάδοσει Φυσικην, η του κ. Κωνοπισοπούλου, καθηγητού ἐν αὐτῷ.

Τέλος ὁ πρόσερδος της ἐνταῦθα φυσιοδιψικῆς Ἐταιρίας ψφηγητης κ. Γ. Ματθαιόπουλος προσέφερε, μετά συντομου προσδαλάνων, στεφανον δάφνης εις τον σεβαστὸν καθηγητην! Λέξεις τινας ἀπηνθυνεν ἀκόμη ἐκ μερους των φοιτητῶν των Φυσικῶν Ἐπιστημῶν δι φιτηπης κ. Σοφιανέας, μεθ' ὁ κατασυγκεινημένος πνχαριστησεν ὁ καθηγητης κ. Χρηστομάνος και ἐληξεν η θαυμασία ἑορτη.